

SPIS TREŚCI

Od autora.....	13
Nota źródłowa	17
Złote lata Kazimierza Dolnego (1550-1650). Miasto i Ludzie	23
I. KAZIMIERSKA EGZYSTENCJA	39
Ciasne sąsiedztwo	39
Woda gościnna i inna	45
Zarazy w Kazimierzu Dolnym (1560-1724)	51
II. SPRAWY OBYCZAJOWE	63
1. Małżeńskie sprawy	65
Jan Okolski żenie swej miłej uprawuje i zapisuje na dobrach swych 300 złotych (1579)	68
Wdowy kazimierskie (1602 -1619)	67
Mężowskie wiano i czułe słówka (1622)	69
Podwójna wdowa i zapis dla trzeciego męża (1633)	70
Rękobranie. Gdy Jonasz Sulc aptekarz z Łucka starał się o rękę Anny Wojaszówny (1636)	71
2. Criminalia	72
Złodziej w spichlerzu Pawłowskiego i urżnięte uszy (1631)	73
Pobicie sługi Ormianina z Zamościa przez kupca z Gdańska (1636) ...	75
Pobicie wiosłem (1636)	76
Kuna, plagi, wygnanie za Wisłę (1685)	77
3. Pijany Kazimierz	78
Pijany Kazimierz (1578-1748) ... <i>nie po pyanu, ale trzeźwo</i> ... (1650)	82
Toasty Szymona Szczepanika przed gospodą Dzwonnika do której próbował wjechać końmi i wozem (1687)	84
4. Obyczajowe różności	85
Zostawuję wolną komorę do śmierci (1589)	85
<i>Panie miły Kryka</i> (1591)	86
Adam Warczymieśo rzeźnik kazimierski (1592)	88
Marek Bratek z Męcmierza był dany do więzienia dla długu który winien zięciowi (1597)	89

Nie wolno bić żony nad przystojność (1615)	89
Com się wyszczał to was tym kropie (1616)	90
Jak Źiarek Źiarskiego pobił (1635)	91
Hipokryzja po krakowsku (1636)	92
III. JĘZYK KAZIMIERZAN	95
1. Perełki języka (1579-1727)	95
<i>Obwiniony Lorysscek ze ją uczinił brzemienną</i> (1591)	99
Jak Dupczyc oględował ranę Dupczyka syna Dupki (1614)	99
<i>Vulnus</i> Hobiniego i konewka Zimostradka (1614)	101
<i>Andrea Georgidis</i> , a zwyczajnie Jędrzej syn Jurka Tkacza (1615)	102
<i>Woł lampartowaty, lamparcizny białe i czerwone mający.</i>	
O sztuce opisu umaszczenia bydła (1630)	102
Prośba ... <i>proszę miejcie się do obuchow, brońcie mię wždy</i> (1632)	105
Wyraz <i>kęsać</i> i jego odmiany. Bójka flisów na szkucie, wedle Regowa (1632)	107
„Zamsik” żartobliwe przezwisko Kazimierzan (1635)	109
... <i>Proszę mój Łaskawy Panie Urzędzie</i> ... Jak Szymon Urbankowic rolę swą przedawał (1644)	111
... <i>żeć rozwiercieli chłopi jak Donicę</i> ... Żart rubaszny i trochę wulgarny (1691)	112
2. Wulgaryzmy	113
Język ciężki od wulgaryzmów (1686-1688)	113
<i>Kurwo warszawska, po wale cie włóczono</i> (1691)	117
<i>Choyem i dubel szelmą nazwał</i> (podczas jarmarku) (1724)	118
O burmistrzowej co z żołnierz się kurwiła (1727)	119
IV. WŁADZE MIASTA	121
1. NAZWA MIASTA (1559-1636)	127
2. RZECZPOSPOLITA Kazimierska	130
Długi Gdańskie (1577)	130
Ma być ulica do Wisły dla jeżdżenia na Rzeczpospolitej potrzebę (1580)	132
Zakaz sprzedaży Żydom domów w Kazimierzu (1584)	132
... <i>jest zakazano aby nikt jagieł na Mazury nie kupował</i> <i>i drogości w mieście nie czynił</i> (1614)	133
Dwa lauda roku 1615. <i>Laudum comune z strony Boru.</i>	
<i>Laudum z strony nieprzedawania chłopom gruntow</i>	135
Sprzedaż obywatelska półtorej grzędy ogrodu „na potrzebę miastu temu Kazimierzowi” (1632)	136

3. STAROSTOWIE I PODSTAROŚCIOWIE KAZIMIERSCY	
(1519-1655)	138
4. PRACE WŁADZ MIASTA	143
Kilka spraw o „nie uszanowanie urzędu” (1585-1645)	143
Dwie przewiny Zachariasza Kantorkowicza ku wzdargdzie urzędu radzieckiego (1617)	146
Dwie kontumacje wójta Sternackiego (1633)	148
Podarunek rady miasta dla K.J.M na terażniejsze potrzeby wojenne (1635)	150
... <i>nie pojedziem pilniej nąm do Kościoła. O lekceważeniu</i> wójta i mandatu królewskiego (1636)	151
... <i>wkupowaliście się do Ławice a teraz chcecie przewodzić</i> <i>nad nami. Jak widziano kariery ławników (1688)</i>	152
... <i>daj Panie Boże na ten Nowy Rok błogosławieństwo swoje</i> <i>Electio Consulum (1630)</i>	154
... <i>dla starości swej podeszłej ...Krzysztof Górski rezygnuje</i> <i>z urzędu wójta (1630)</i>	155
5. ELEKCJE	157
Summariusz elekcji i sądów gajnych w Kazimierzu Dolnym w latach 1560-1593	157
V. SĄDOWE	159
Proces o spuszczenie Jeziora u krzyża (1577)	161
<i>Żaden targu drugiemu psować nima. Bartosz Przybyło</i> i nieczyste reguły handlu solą (1578)	163
Wykład Hermana Surchusa z prawa pospolitego (1615)	164
... <i>iż czego nie masz, tego się nie może dać.</i>	
Legat ułomny dla Ojców Reformatorów (1631)	165
... <i>zaczynam jest winny, bo gdyby nie był winny, tedy by nie uciekał</i> (1632)	166
Dał przyczynę bójki bo ... <i>pieśni ladajackie śpiewał</i> (1635)	168
Jak cechmistrz szewski poszedł do więzienia za niewyparzony język małżonki swej (1636)	169
Intromisja i gęsi (1643)	170
O sądowych opłatach i karach (1585-1687)	172
VI. SKARBOWOŚĆ MIEJSKA	175
O podatkach, cłach, arendach i dochodach miasta (1563-1636)	175
Rzeczpospolita miejska. Laudum w sprawie stawek opłat w handlu wiślanym (1577)	189
Stawki opłat na towary we frochcie i handlu wiślanym. Dwa kazimierskie lauda (1630, 1632)	191

VII. KOŚCIÓŁ w Kazimierzu	197
O wójta Okolskiego zapisie długu na budowanie kościoła farnego (1580)	206
<i>Pater Thomas donat Ecclesiae</i> . Wikary u fary i jego liturgiczne dary (1616)	207
Regestr Wawrzyńca Górskiego (1625, 1629).	
Fundusze na budowę kaplicy Górskich	209
O kupieckiej arytmetyce obligacji mszalnych (1631)	212
Jak Werner Kock przysięgał na krucyfiksie, że zabije Wojciecha Jezierskiego rajcę kazimierskiego (1631)	213
Dlaczego nie powstał w Kazimierzu Dolnym klasztor augustianów (1632)	215
Oczyszczanie Góry Plebańskiej z domków i placyków (1632).....	218
<i>Thesaurarius Metricarum Ecclesiasticanum</i> .	
Strażnik metryk kazimierskich (1632)	220
Jak ławnik Teofil Chałaj dostał w twarz palącą się gromnicą (1635)	221
Urszula Szczuka z Przybyłów sprzedaje folwark Wylągi księdzu Floresowi prepozytowi kazimierskiemu (1642)	222
List księdza Miłockiegoz prośbą o zwolnienie z cła rzeczy kościelnych (1672)	224
O spaniu podczas kazania i co z tego wynikło (1688)	225
VIII. HANDEL	230
Rozwój handlu wiślanego	230
Reya i Millera spław do Gdańska. Rozejm z Prusami i otwarcie portu w Gdańsku (1629)	242
Jak młynarz, który sterował skutą biskupa krakowskiego zatopił dubas szlachecki (1632)	244
Razy od korda między Wyszogrodem a Czerwińskiem (1636)	246
Koza aliści bez żagla (1636)	247
Piwo u Ślimaka i stabnik śpiący na beczkach (1636)	248
Najświętsza Maryja Panna ratuje ludzi na wodzie	250
STATKI wiślane	251
Jak Chabula z zięciem zgubili skutą rajcy wrocławskiego (1569)	254
Uszkodzony dubas i jego części (1616)	255
Dziurawa łódź za 10 talarów (1634, 1636)	257
„Tańczące z lodami”. O wiosennym tańcu skut i dubasów cumujących na przedmieściu janowieckim (1642)	258

KONTRAKTY i HISTORIE KUPIECKIE	xx
Jak burmistrz LUBLINA wynajął mieszkańca BYDGOSZCZY do frochtu z KAZIMIERZA do GDAŃSKA (1585)	260
Ołów i gęsie pierze na wiślanym spacerze z Krakowa do Gdańska (1630)	261
Duże kazimierskie kontrakty i pieniądze w handlu wiślanym (1631)	264
Instrukcja listowna: jak korumpować podskarbiego koronnego i omijać cło (1631)	268
O różnicy między łasztem kazimierskim i łasztem gdańskim (1632)	270
Jak Żyd Abraham usuwał herb z beczek potażu Stanisława Lubomirskiego wojewody ruskiego (1632)	271
Jak mieszczanin warszawski czekał w Kazimierzu na zboże które miał spławiać Niemcom Gdańskim (1634)	272
Jak Duszyński pszenicę arfował niżej Krakowca, <i>kędy robacy łopatą zbierał z żagla i sypał w wodę</i> (1636)	274
Jak mieszczanin z Kozienic spławiał do Gdańska 13 beczek potażu (1634)	273
Jak trzech nieudaczników sprzedało w Warszawie śliwy i jabłka z Wojszyna (1674)	275
Obcy kupcy w Kazimierzu Dolnym (1555-1643)	277
WINO i wino(wajcy) w KAZIMIERZU	283
<i>O limoniach i małamazyjej, która bardzo mętna jest, choć ją chędogą i clarowną kupił</i> (1615)	291
Małmazyja i niemieckie śledzie - tak Kazimierzanin żywotek swój wiedzie. (1615)	289
O pijanym woźnicy i rozbitej beczce wina (1632)	292
Cena wina i aptekarz Roch Macieykowic (1635).....	295
Jak podkradano i fałszowano wina węgierskie w kazimierskim spichlerzu Jego Królewskiej Mości (1686)	297
Jak fryderyk Hermson kupiec lubelski przemycił wino <i>mimo</i> Kazimierz (1708, 1712)	299
IX. OPOWIEŚCI o SPICHLERZACH	301
Spichlerzowe opowieści 1557-1636, 1679-1690	306
Niecechowany korzec Hermana Surchusa (1616)	318
O krzywej dachówce na spichlerzu nieboszczyka Lorensa Gorskiego. I pewnej ekspertyzie (1631)	319
Opowieść o dwóch, trzech, ... czterech „Bożych Mękach”	

w Kazimierzu Dolnym (1631)	321
Jak Adam Tarnawski mularz kazimierski spichlerza nie dokończył, bo się wcześniej skończył (1635)	328
Sprzedaż spichlerza Reibenica „nad rafą” unicie z Drohiczyzna (1636) ..	329
Karta uwolnienia z poddaństwa gospodarza spichlerza Jezuitów Lubelskich (1682)	330
X. KAZIMIERSKIE NOMENKLATURY MNIEJ ZNANE	335
O RZECE kazimierskiej (późniejszym Grodarzu) 1571-1704	335
O WODOMCZACH w Kazimierzu Dolnym (wzmianki w aktach miejskich) 1572-1592, 1633	338
O sadzawce biskupa Maciejowskiego (1590)	341
O bramie Lubelskiej (1630-1636)	342
O wymiarach działek i placów. Kilka donacji z lat 1630-1636	345
O donacji pewnej uliczki (1635)	347
Kamieniołomy w Kazimierzu Dolnym i Nasiłowie XVII wieku	349
Jak Skrobigarek zatopił wedle Nasiłowa dwie komiegi z kamieniem dla Ojców Bernardynów na Pradze (1632)	352
... <i>czyja by to góra była</i> . Przyczynek do historii kamieniołomów kazimierskich (1633)	354
Spór o Górę Kwaskową, łamanie kamienia i budowanie spichlerza (1635)	356
Arest na górę i łamanie kamienia (1636)	357
Sprzedaż góry gdzie kamień jest, z laskiem (1687)	358
XI. IMPRESJE i MISCELLANEA	360
IMPRESJE	360
Grusze na miedzach – samotne byty śródpolne (1576-1592)	361
O „topologii” płotów wedle kościoła NMP na Plebaniej Górze. I odmianach imienia „Kasper” (1614)	364
Zbrodnia Bocianka na wołu (1615)	366
Za faskę masła (1631)	367
Trębacz na Plebaniej Górze ... <i>będzie straż miejska na dzwonnicy kościelnej zachowana</i> ... (1628, 1632)	368
KUPIEC WENECKI (1632)	370
Dziewiętnaście <i>wirzb</i> i kozy. O sąsiedzkiej niezyczliwości (1632)	372
<i>Iż się ich woł Ruski znalazł na Wylągach</i> (1636)	373
Opętany w Studziannie. Epizod z pielgrzymki Kazimierzan (1674)	374
O spaniu podczas kazania i co z tego wynikło (1688)	375

MICSELLANEA KAZIMIERSKIE	377
Jak cyrulik Ferens posiekł STRAŻ NOCNA (1613)	379
Zakłócone konsultacje doktora Kuczewskiego na temat zarazy u burmistrza Sandomierza (1629)	383
Jak chełpliwy Ruloffsen kupiec gdański obrażał burmistrza kazimierskiego (1630)	385
Gdy burmistrz Pawłowski gonił szalonego Wenera Kocka po rynku z szablą (1632)	386
LATAJĄCY ŁOKIEĆ i znikający kapelusz z axamitem (1636)	388
<i>Wzdyć nie biorę z sobą nic ... potem umarł. O umieraniu Andrzeja Kowala podczas powietrza roku 1644</i>	390
CZARNA POLEWKA. Jak Paweł Przybyło starał się o rękę Zofii Celejówny córki Bartosza (1645)	391
KŁÓTNIA O DZIESIĘCINĘ (1674)	395
Jak WILK NA WOŁU WISŁĄ PŁYNEŁI POSPOŁU. Opowieść sądowa z 1674 roku	398
Gdy święty Michał pomógł księdzu Franciszkowi śród kazimierskiego rynku. Jak Żyd widział laskę, a to był rapier (1677)	400
O CZARACH – nie czarach w Kazimierzu (<i>widziałem cię kiedyś zbierała rosę po polu w skopiec</i>) (1680)	402
„Pojedynek” na szable w Wąwolnicy podczas jarmarku na świętego Wojciecha (1683)	406
ZABÓJSTWO przewoźnika u promy na przedmieściu janowieckim (1686)	407
<i>Miły dobrodzieju i radzieckim synom szyje ucinając, kiedy na to zawinią. Z dialogu burmistrza z rajcą</i> (1687)	409
XII. OSOBY i NAZWISKA	411
Śluby i chrzty Kazimierzan w okresie 1586 – 1636. Przyczynek do demografii miasta	415
Ożenki cudzoziemców w Kazimierzu Dolnym (1588-1635)	419
Nazwiska inne od innych (1568-1636)	420
Rzemieślnicy miasta Kazimierza nad Wisłą w latach 1568 – 1621....	428
Szymon Liliusz organmistrz	435
Metryka ślubu Liliusza (1622)	435
Szymon Liliusz w reskrypcie Władysława IV z 1637 roku	438
Szymon Liliusz zwolniony z podatków (1644)	439
Ostatni zapis Szymona Liliusza na lampę wieczystą do kościoła farnego (1654)	441

Gdzie mieszkał w Kazimierzu Liliusz (1629, 1632)	437
Przybyłowie	442
Przybyłowe gmerki	442
KRYSTOFER nazwa kamienicy św. Krzysztofa (1681)	448
Trzy osoby: Stanisław Pszonka (1577) – Erazm Otwinowski (1578) – Jan Kochanowski (1580)	448
XIII. ŻYDZI w KAZIMIERZU DOLNYM	453
Historie kazimierskich Żydów (1563 – 1636, 1680, 1687)	453
Żydzi kupują ogród na Stawisku podle <i>kirkuta żydowskiego</i> ku pożytkowi swej szkoły żydowskiej (1592)	458
<i>... co złodzieju ... Jak chłopci szkolni popędzili Żydka</i> (1635)	459
Pobicie chcącego się ochrzcić Szymona Jozwowicza Żyda rodem z <i>Kujawskiego Brześcia</i> (1636)	460
Wyderkaf starszyzny kazimierskich Żydów i ksiądz Izydor Flores (1659, 1661, 1662, 1663)	461
Biskup krakowski Andrzej Trzebicki wydaje zakaz przeciw Żydom, by nie budowali synagogi (1677)	463
Wielebny Franciszek Wolski rektor szkoły kazimierskiej zeznaje świadectwa przeciw Żydom (1677)	466
Indeks osób	468
Indeks miejscowości	482
Indeks toponimów kazimierskich	486